

BİLİMSEL EKSEN

SCIENTIFIC AXIS - НАУЧНЫЙ МЕРИДИАН

Yaz-Sonbahar/Summer-Autumn/ ЛЕТО-ОСЕНЬ 2018 • Yıl/Year/Год 9 • Sayı/Number/Число 24

DÖRT AYDA BİR YAYIMLANAN ULUSLARARASI HAKEMLİ DERGİ

Sosyal Bilimler

FOUR MONTH INTERNATIONAL PEER-REVIEWED JOURNAL

Social Sciences

РЕФЕРИРУЕМЫЙ ЖУРНАЛ ИЗДАВАЕМЫЙ ОДИН РАЗ В ЧЕТЫРЕ МЕСЯЦА

Гуманитарные Науки

ISSN: 1309-5811

Sahibi / Owner / Хозяин

Hayrettin İVGİN

Kültür Ajans Tanıtım ve Organizasyon Ltd. Şti. - Konur Sokak 66/7 Bakanlıklar-ANKARA
Tel: 0090.312 4259353 – bilimseksendergisi@gmail.com

Sorumlu Yazı İşleri Md./ Associate Editor

Ответственный секретарь

Saliha Sinem İVGİN

Editörler Kurulu/ Editorial Board/

Руководитель работы

Hayrettin İVGİN

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Genel Koordinatör / Director / Директор

Hayrettin İVGİN

Redaktör/Redacteur/Редакция

Osman BAŞ – Ayşe İKİZ

Yayın Kurulu/Editorial Board/Редколлегия

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY ■ Dr. Yaşar KALAFAT ■ Prof. Dr. Mehman MUSAOĞLU
Prof. Dr. Taciser ONUK ■ Prof. Dr. İsmail PARLATIR ■ Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Nail TAN ■ Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN

Yazışma Adresi / Correspondance Adres / Адрес издательства

Kültür Ajans Ltd. Şti.

Konur Sokak No: 66/7 Bakanlıklar/ANKARA-TÜRKİYE

Tel.: 0090.312 425 93 53 (PBX) - Fax: 0090.312 419 44 43

E-mail: bilimseksendergisi@gmail.com

www.bilimseksen.com

Fiyatı / Price /

Стоимость

20 TL (Yurt içi / Domestic)

20 \$ / 15 Euro (Yurt dışı / Abroad)

Abone Bedeli / Subscription Price/ Стоимость

подписки

80 TL (Yurt içi / Domestic)

80 \$ / 60 Euro (Yurt dışı / Abroad)

Baskı Tarihi/ Press Date/ Год Издания

28 Mayıs 2018

Baskı / Pres / Типография

Atalay Matbaası

Kapak Resmi:

Ahmet Yesevi Türbesi Bronz Kapı Süslemesi

Temsilcilikler / Representative / Представители



AZERBAYCAN

Prof. Dr. Gülnaz ABDULLAZADE

e-mail: gabdullazade@rambler.ru Tel: 00994506737860



NAHÇIVAN ÖZERK CUMHURİYETİ

Akd. Prof. Dr. Ebulfez AMANOĞLU

e-mail: ebulfezamanoglu@yahoo.com Tel: 00994503218726



KAZAKİSTAN

Prof. Dr. Zharkynbike SULEIMENOVA

e-mail: zharkyn123@mail.ru Tel: 0077057129963



KAZAKİSTAN

Doç. Dr. Bakıtgul KULCANOVA

e-mail: bahit777@mail.ru Tel: 00787017314047



TÜRKMENİSTAN

Wezir AŞİRNEPESOW

e-mail: wezdip@gmail.com Tel: 0099365681139



KOSOVA

Prof. Dr. Nimetullah HAFIZ

e-mail: trhafiz@yahoo.com Tel: 0038129231108



RUSYA FEDERASYONU

Prof. Dr. Elfina SIBGATULLIONA

e-mail: alfine2003@yandex.ru Tel: 0079153847317



ÖZBEKİSTAN

Prof. Dr. Juliboy ELTEZAROV

e-mail: juliboy2@gmail.com Tel: 00998933420044



ÖZBEKİSTAN

Doç. Dr. Tahir KAHHAR

e-mail: tahirkahhar@gmail.ru Tel: 00998712241310



GÜRCİSTAN

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ

e-mail: roinkav@rambler.ru Tel: 00995599588461

Bilimsel Eksen dergisinin yayın ilkelerine göre yazılarını yayımlatmak isteyenler,
yazışma adresine veya temsilcilerimize başvurmalıdırlar.

Articles submitted for publication will comply with the Publication Policy and the Submission Instructions for
manuscripts. For publication you can refer to adres or to our representative

Желающим публиковаться в журнале **Вселенная Культуры** следует оформлять материалы в соответствии
с требуемыми правилами и обратиться к указанному адресу или к местным представителям журнала

Danışma Kurulu
Advisory Board
Консультативный Совет

- Akd. Prof. Dr. İsa HABİBBEYLİ (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi/AZERBAYCAN)
- Akd. Prof. Dr. İsmayil HACIYEV (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Nahçıvan Bölmesi/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK (Ankara Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN (Gazi Üniversitesi. Em./TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL (Cumhuriyet Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ahmet TAŞĞIN (Necmettin Erbakan Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ali AKAR (Muğla Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ali DUYMAZ (Balıkesir Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK (Necmettin Erbakan Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Amanjol KALISH (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Asker KARTARI (Kadir Has Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Aynur KOÇAK (Yıldız Teknik Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Bereket KARİBAEV (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Celil Garipoğlu NAGIYEV (Bakü Devlet Üniversitesi/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN (Atatürk Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversite/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Gülnaz ABDULLAZADE (Üzeyir Hacıbeyli Bakü Müzik Akademisi/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Haluk AKALIN (Hacettepe Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. İsmail GÖRKEM (Erciyes Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. İsmail PARLATIR (Ankara Üniversitesi Em./TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Juliboy ELTEZAROV (Semerkant Devlet Üniversitesi/ÖZBEKİSTAN)
- Prof. Dr. Kurtuluş KAYALI (Ankara Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ (Karadeniz Teknik Üniversitesi/TRABZON)
- Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ (Gazi Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Maarife HACIYEVA (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Makbule SABZİYEVA (Anadolu Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Madiyar ELEUOV (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Mahir NAKİP (Çankaya Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Mehmet DEMİRYÜREK (Hitit Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Meherrem KASIMLI (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Mehman MUSAOĞLU (Gazi Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Mehmet AÇA (Balıkesir Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Metin EKİCİ (Ege Üniversitesi-/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Metin ERGUN (Gazi Üniversitesi, Em./TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Muhtar KUTLU (Ankara Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Muxtar KAZIMOĞLU (AMEA Folklor Enstitüsü/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Mustafa CEMİLOĞLU (Uludağ Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Nabijan MUHAMETHAN (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT (Niğde Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Naciye YILDIZ (Gazi Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR (Hacettepe Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Necati DEMİR (Gazi Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Nevzat GÖZAYDIN (Ankara Üniversitesi. Em./TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Nikolos AKHALKATSI (Samtskhe-Javakheti Devlet Üniversitesi/GÜRCİSTAN)
- Prof. Dr. Nimetullah HAFIZ (Piriştina Üniversite Em. /KOSOVA)
- Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU (Hacettepe Üniversitesi/TÜRKİYE)

- Prof. Dr. Reşat GENÇ (Gazi Üniversitesi. Em./TÜRKİYE)
Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ (Samtskhe-Javakheti Devlet Üniversitesi/GÜRCİSTAN)
Prof. Dr. Sagngali AYDARBAEV (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU (Selçuk Üniversitesi. Em. /TÜRKİYE)
Prof. Dr. Suphi SAATÇI (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi/TÜRKİYE)
Prof. Dr. Tacida HAFIZ (Piriştina Üniversitesi. Em./KOSOVA)
Prof. Dr. Taciser ONUK (Gazi Üniversitesi. Em. /TÜRKİYE)
Prof. Dr. Telgoja JANUZAKOV (Ahmet Baytursunuly Dil Bilimi Enstitüsü/KAZAKİSTAN)
Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Üniversitesi. Em. / TÜRKİYE)
Prof. Dr. Tülay ER (Başkent Üniversitesi/TÜRKİYE)
Prof. Dr. Umay GÜNAY (Girne Amerikan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Prof. İsmail ÖZTÜRK (Dokuz Eylül Üniversitesi, Em./TÜRKİYE)
Prof. Dr. Zharkynbike SULEİMENOVA (University Kazmқpu/KAZAKHSTAN)
Prof. Dr. Zufar SEYİTJANOV (El-Farabi Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
Doç. Dr. Bakıtgül KULCANOVA (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Çulpan Zariyova ÇETİN (Kars Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Iryna M. DİRYGA (Ukrayna Bilimler Akademisi/UKRAYNA)
Doç. Dr. Habiba MAMEDOVA (Üzeyir Hacıbeyli Bakü Müzik Akademisi/AZERBAYCAN)
Doç. Dr. Hasan ADIGOZELZADE (Üzeyir Hacıbeyli Bakü Müzik Akademisi/AZERBAYCAN)
Doç. Dr. Kenan KOÇ (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Ranetta CAFEROVA (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Tahir KAHHAR (Devlet Cihan Dilleri Üniversitesi/ÖZBEKİSTAN)
Doç. Dr. Meral OZAN (Bolu İzzet Baysal Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Vasili MOSİAŞVİLİ (Samtskhe Javakheti Devlet Üniversitesi/GÜRCİSTAN)
Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Yalçın ABDULLA (Üzeyir Hacıbeyli Müzik Akademisi/AZERBAYCAN)
Doç. Dr. Züleyxa ABDULLA (Üzeyir Hacıbeyli Müzik Akademisi/AZERBAYCAN)
Dr. Öğr. Üyesi Doğan KAYA (Cumhuriyet Üniversitesi Em./TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Hanzade GÖZELOVA (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KILDIRIĞLU (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YARDIMCI (Dokuz Eylül Üniversitesi Em./TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Zülfikar BAYRAKTAR (Gediz Üniversitesi/TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Mitat DURMUŞ (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Dr. Yaşar KALAFAT (Araştırmacı-Yazar/TÜRKİYE)

Dil Danışmanları/Foreign Language Consultants/Советники по иностранным языкам

- Prof. Dr. Makbule SABZİYEVA (Anadolu Üniversitesi/TÜRKİYE)
Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ (Samtskhe-Javakheti Devlet Üniversitesi/GÜRCİSTAN)
Doç. Dr. Çulpan Zariyova ÇETİN (Kars Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Dr. Öğr. Üyesi Gül Mükerrerrem ÖZTÜRK (Rize RTE Üniversitesi /TÜRKİYE)
Dr. Reşide GÜRSES (Ankara/TÜRKİYE)

Not : Ada göre Alfabetik olarak sıralanmıştır.

Note : It is arranged in accordance with an alphabetical order.

К сведению : Следует в алфавитном порядке

* * *

Bilimsel Eksen Dergisi'ne, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı abonedir.

Ministry of Turkish republic Culture and Tourism is a subscriber to Scientific Axis Magazine

Министерство Культуры и Туризма Республики Турция является абонементом на журнал «Bilimsel Eksen» («Научный Меридиан»)

İÇİNDEKİLER/ CONTENT / СОДЕРЖАНИЕ

Editör'den/From The Editor/ От Редактора Hayrettin İvgin/Prof. Dr. Erdoğan Altınkaynak.....	7
65 Yıl Önce Bir Lisenin Öğretmenleri ve Bazılarına Takılan Adlar 65 Years Ago, A High School's Teachers And Their Nicknames Учителя И Их Прозвища В Одном Из Лицеев 65 Лет Назад Prof. Dr. Saim Sakaoğlu	9
Balkanlar'da Bektaşilik Bektashism in Balkans Бекташия На Балканах Prof. Dr. Nimetullah Hafız	18
Türk Dili ve Kültürünün Zenginliği The Richness Of Turkish Language And Culture Богатство Тюркского Языка И Культуры Prof. Dr. Tuncer Gülensoy	29
Berceste Aynasında Kağızmanlı Hıfzı'nın Şiirleri Poems Of Kağızmanlı Hıfzı (Hıfzı From Kağızman) On The Mirror Of Berceste (The Verse With High Art Value) Стихи Кагызманлы Хифзи В Свете «Берджесте» Nail Tan	48
Pir-i Türkistan Işığında Halk İnançları-Tasavvuf-Mitoloji Bağlantısı Üzerine Düşünceler Some ideas About Folk Belief- Mysticism-Mythology Connection With The Light Of Pir-i Turkestan Размышления О Связи Народных Верований-Суфизма-Мифологии В Свете Пири Тюркистан Dr. Yaşar Kalafat	56
Afyonkarahisar-Emirdağ Gülnazik Ağıt-Türküsü ve Varyantları Afyonkarahisar-Emirdağ Gentle Rose (Gülnazik) Elegy- Folk Song And Variants Афйонкарахисар-Эмирдаг: Плач Гюльназик И Его Варианты Hayrettin İvgin	67
Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Yalın Şiirin Temelini Atanlardan Tecer'in Şiir Dünyasına Geniş Açıdan Bakış The Wide Overview Of The Poetry World Of Tecer, Who Created The Basics Of Simple Poetry Of Republic Period's Turkish Poetry Оценка Поэтического Творчества Теджера Как Поэта Республиканского Периода Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yardımcı	80

Tür ve Şekil Penceresinden Ozan Şahinî Poet Şahinî In The Terms Of Genre And Form Творчество Озана Шахини С Точки Зрения Жанра И Формы Dr. Öğr. Üyesi Doğan Kaya	93
Farsça'nın Fonemler Sisteminde Diftong Sorununa Bir Bakış A View Of The Issue Of Diphthong Problem In The Persian Language Некоторые Замечание О Дифтонгах Персидского Языка Esmethanım Mehmetova	121
Özbek Türkçesinin Oş Ağzı ve Türkiye Türkçesindeki Alkışların Mukayesesi A Comparison Between Oş Dialect Of Uzbek Language And Praises (Alkış) In Turkish Сопоставление Восхвалы В Турецком Языке И Ошском Диалекте Узбекского Языка Erdi Erbeden	129
Romantizmin Ayak İzleri: Albrecht Dürer'in "Arco Vadisinden Görünüm" Yapıtı Üzerine Bir Değerlendirme Footprints Of Romanticism: An Assesment Of Albrecht Dürer's "Arco Vadisinden Görünüm" (View From Arco Valley) Work Следы Романтизма: Анализ Произведения Альбрехта Дюрера «Взгляд На Долину Арко» Ayça Yılmaz	140
Tarihi İpek Yolu, Ticaret ve Kültür Yolu Historical Silk Road, Trade And Culture Road Исторический Шёлковый Путь – Путь Торговли И Культуры Necdet Bayraktaroğlu	148
About Vuqar Ahmed's Life, Works And Bibliography Vuqar Ahmed'in Hayatı, Ürünleri ve Bibliyografyası Hakkında Vüqar Əhmədin Həyatı, Yaradıcılığı, Biblioqrafyası Haqqında Жизнь, Творчество И Библиография Вугар Ахмеда Dilber Rzayeva	155
Cennetin Plastik Anahtarları: Pasajlar Heaven's Plastic Keys: Passages Пассажи – Пластиковые Ключи Рая Cumhur Okay Özgör	170
Kitap Tanıtımı/ Book Launches / Знакомство Книги Güney Türkistan'dan Türkiye'ye Meseleler ve Türk Kültür Kimliği The Issues From South Turkestan To Turkey And Turkish Culture Identity «Южный Тюркистан, Его Проблемы И Проблема Тюркского Самосознания В Турции» Esma Nisa Altun	175

EDİTÖRDEN

Saygıdeğer Okuyucularımız,
Bilimsel Eksen dergisinin 24. sayısını sizlere ulaştırmış bulunuyoruz. Dergimiz 9. yılının ortasında yaşamını sürdürüyor.

Bu sayımızda toplam 14 makale yer alıyor. Bir yazı da “Kitap Tanıtımı”dır.

Derginin bu sayısında; Prof. Dr. Saim Sakaoglu, Prof. Dr. Nimetullah Hafız, Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, Nail Tan, Dr. Yaşar Kalafat, Hayrettin İvgin, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yardımcı, Dr. Öğr. Üyesi Doğan Kaya, Esmethanım Mehmetova, Erdi Erbeden, Ayça Yılmaz, Necdet Bayraktar, Dilber Rzayeva, Cumhur Okay Özgör’ün yazıları yayımlanıyor.

Ayrıca Esmâ Nisa Altun’un da bir kitap tanıtım yazısı yer alıyor.

Bu yazıları derginin web sitesinden (www.bilimseleksen.com) okuyabilir ve indirebilirsiniz.

Dergimize bilimsel makale göndermek isteyenler, her sayımızın sonunda yer alan Türkçe, İngilizce ve Rusça “Yayın İlkeleri”ne göre makalelerini hazırlayıp kurallara uygun bir şekilde göndermelidirler.

Dergimizin bu sayısının bilim dünyasına hayırlı-uğurlu olmasını diler, selam ve saygılar iletiriz.

Hayrettin İVGİN

Editör

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Editör

FROM THE EDITOR

Our Esteemed Readers,

We share the 24th issue of Scientific Axis magazine with you. Our magazine continues to survive in the middle of its 9th publishing year.

There are a total of 14 articles in this issue . An article is a “Book Introduction”

In this issue of the magazine the articles of Prof. Dr. Saim Sakaoglu, Prof. Dr. Nimetullah Hafız, Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, Nail Tan, Dr. Yaşar Kalafat, Hayrettin İvgin, Dr. Lecturer Mehmet Yardımcı, Dr. Lecturer Doğan Kaya, Esmethanım Mehmetova, Erdi Erbeden, Ayça Yılmaz, Necdet Bayraktar, Dilber Rzayeva and Cumhur Okay Özgör are published.

In addition, there is a book introduction of Esmâ Nisa Altun in this issue of the magazine.

You can read and download these articles from the website (www.bilimseleksen.com).

Those who want to send scientific articles to our magazine should prepare their articles according to the Turkish, English and Russian "Publication Principles" that are written at the end of each issue and we gently ask them to send their works in accordance with the rules.

We wish that this issue of our magazine will be auspicious to the world of science, and we send you greetings and respects

Hayrettin İVGİN

Editor

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Editor

ОТ РЕДАКТОРА

Уважаемые читатели,

Перед вами 24-ый номер Журнал «Научный Меридиан», которому в этом году исполняется девять лет.

Номер содержит 14 научных статей и статью-обзор книги. В этом номере журнала вы познакомитесь с исследованиями Проф.Др. Саима САКАОГЛУ, Проф.Др. Ниметуллаха ХАФЫЗА, Проф.Др. Тунджера ГЮЛЕНСОЯ, Наиля ТАНА, Др. Яшара КАЛАФАТА, Хайреттина ИВГИНА, Ст. Пр. Мехмета ЯРДЫМЧЫ, Др. Догана КАИ, Эсметханым МЕХМЕТОВОЙ, Эрди ЭРБЕДЕНА, Айчи ЙЫЛМАЗ, Неждета БАЙРАКТАРОГЛУ, Дильбер РЗАЕВОЙ и Джумхура Окая ОЗГУРА.

Автором статьи-обзор книги является Эсма Ниса АЛТУН.

Со статьями вышеназванных авторов можно познакомиться также на веб-сайте журнала (www.bilimselksen.com)

Желающим опубликовать статью в нашем журнале следует оформить своё исследование в соответствии с требованиями, изложенными на турецком, английском и русском языках в конце выпуска.

Желаем вам успехов в научной деятельности и надеемся, что наш журнал внесёт свою лепту в научный мир.

Hayrettin İVGİN

Editör

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Editör

ÖZBEK TÜRKÇESİNİN OŞ AĞZI VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ ALKIŞLARIN MUKAYESESİ

A COMPARISON BETWEEN OŞ DIALECT OF UZBEK LANGUAGE AND PRAISES (ALKIŞ) IN TURKISH

СОПОСТАВЛЕНИЕ ВОСХВАЛЫ В ТУРЕЦКОМ ЯЗЫКЕ И ОШСКОМ ДИАЛЕКТЕ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА

Erdi ERBEDEN*

ÖZ

Alkışlar, ifadeye değer katma, nezaket, sevgi ve saygı bildirme özelliklerine sahip olan anonim halk edebiyatı ürünleridir. Sosyal ve kültürel unsurlardan doğrudan etkilenen bu tür, aynı toplum bünyesinde dahi ses, biçim ve tercih edilen sözcükler bakımından farklı şekillerde kendini gösterebilmektedir. Bu yazıda Kırgızistan'ın Oş şehrinde yaşayan Özbek Türklerinin günlük hayatta kullandıkları alkışlar ve bunların Türkiye Türkçesindeki karşılıkları üzerinde durulacak, elde edilen veriler sonuç bölümünde yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alkışlar, Özbek Türkçesi, Oş Ağzı, Alkış, Türk Halk Edebiyatı

ABSTRACT

Praises are anonymous products of folk literature which have qualities such as enriching expressions, and stating kindness, love, and respect. Directly influenced by social and cultural elements, this genre can reveal itself in different ways in terms of sound, form, and preferred words even within the same society. In this paper, praises used in daily life by Uzbek Turks living in Oş city of Uzbekistan and equivalents of these words in Turkish will be emphasized, and the acquired data will be evaluated in the conclusion part.

Key words: Praises, Uzbek Language, Oş Dialect, Praise, Turkish Folk Literature

*Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü. Ankara/TÜRKİYE
(erdi.erbeden@gazi.edu.tr)

GİRİŞ

Türkçenin Kök Türk, Uygur, Karahanlı, Harezmi-Altınordu, Çağatay ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerini yansıtan eserlerde alkış sözcüğü *alkış*, *alkış*, *alkuş*, *arkış* ve *aşkış* biçimlerinde yer alır (Caferoğlu 2011: 12; Ünlü 2012b: 35; Ünlü 2012a: 41; Ünlü 2013: 36, 64; Ergin 1997, 13, Kanar 2011: 36). Çağdaş Türk lehçelerinde sözcüğün *alkış* (TT., Alt. T., Kır. T.), *algış* (AT., Kum. T., Şor T., Tu. T.), *algıs* (ST., Kaz. T.), *alkış* (UT.), *alkaş* (Tat. T.), *alkış* (ÖT.), *algış* (KBT.), *algas*, *algī* (HT.) ve Anadolu ağızlarında *alkış*, *alhış* şekilleri mevcuttur (Duymaz 2000: 16; Gülensoy 2007: 66; DS. 1993: 22). Sözcüğün karşılığı olarak “kutsama, kutlama, hayır dua, takdis, şükretme, hamdetme, medh, övgü, senâ, ululama ve beğenme” gibi ifadeler yer verilir (Akalin 1990: 19-56; Caferoğlu 2011: 12; Kaya 1997: 101; Duymaz 2000: 15-17; Sevinçli 2015: 102; Bars 2014: 202). Alkış, Türkiye Türkçesinde en sade biçimiyle *iyi dilek bildiren söz* şeklinde izah edilebilir (Akalin 1990: 28).

Türk ve yabancı kökenli araştırmacıların büyük bölümü alkış sözcüğünün kökeni olarak *alka-* fiilini işaret etmektedir. Son dönemde sözcüğün al “kızıl” isminden türediği görüşü de dillendirilmeye başlanmıştır al+ka-ş > alkış (Güner 2015: 626-629). Bazı Özbek araştırmacılar sözcüğün kökeni olarak al- “övmek, iyi dilek dilemek” fiilini esas alır (Duymaz 2000: 17).

Alkış konusunda bilim insanlarının çalışmalarını dikkate aldığımızda şu fikirlerin ortaya konulduğunu görebiliriz: Alkışlar, ilk zamanlarda daha çok büyü ve sihir içerikli kelimeler olarak kabul görmüştür (Akalin 1990: 30, Kaya 1997: 99, Duymaz 2000: 15). Toplumun ihtiyaçlarına binaen zamanla yaygın kullanım alanı kazanan bu kalıp ifadeler manzum ve mensur edebî türlerin içeriğine de dâhil olmuştur (Kaya 1997: 109). Doğal olarak ait oldukları toplumlardan izler yansıtan bu türün evrensel boyutu da göz ardı edilemez. Bütün toplumlarda sofrâ alkışlarına, teşekkür ve övgü tipinde alkışlara rastlanır (Güzel 2008: 440). Cinsiyetten eğitim düzeyine, inanış biçiminden yaşam tarzına kadar bireysel ve toplumsal pek çok unsur alkışların temeli olarak gösterilebilir (Akalin 1990: 61). Bütün bu görüşler doğrultusunda, Türk Dünyası dediğimiz ve kültürel ortaklıklara sahip olduğumuz coğrafyanın değerlendirilerek her alanda olduğu kadar alkışlarımız konusunda da ortaklıklarımızın ve farklılıklardan kaynaklanan zenginliklerimizin ortaya konulmasına ihtiyaç vardır. Bu sebeple, çalışmamızda Kırgızistan’ın Oş şehrinde derlediğimiz alkış örneklerini değerlendirmek istedik.

Oş Ağzından Derlenmiş Alkış Örnekleri ve Türkiye Türkçesindeki Karşılıkları

İdari anlamda Kırgızistan’a bağlı olan ve ülkenin en büyük ikinci şehri konumunda bulunan Oş, Özbekistan’ın Andican ve Fergana şehirleri ile sınır komşusudur. Özbeklerin yoğun olarak yaşadığı Fergana vadisinin doğu kısmında yer alan şehrin toplam nüfusu 1 Ocak 2018 verilerine göre 1.314.100 kişi olarak belirtilmiştir (<http://www.stat.kg/kg/statistics/naselenie/>). Nüfusun takribi olarak yarısını Özbek Türkleri teşkil eder.

Çalışmamıza konu edindiğimiz alkış örnekleri, Oş şehir merkezinden tarafımızca derlenmiş olan metinler ve gezi esnasında tutulmuş münferit notlardan elde edilmiştir. Örneklerin fonetik hususiyetlerini aksettirebilmek adına çalışmada TDK tarafından kabul edilen fonetik alfabe kullanılmıştır. Örneklerde derlediğimiz Özbekçe alkış kalıpları esas alınarak Türkiye Türkçesindeki karşılıkları tespit edilmiştir. Yazılı kaynaklardaki örneklerin karşılıklı olarak değerlendirilmesi makale sınırlarını aşacağından bu çalışmada değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Özbekçe alkışlar Türkiye Türkçesine birebir aktarıldıktan sonra aynı alkış Türkiye Türkçesinde başka bir kalıpla ifade ediliyorsa bunlar parantez içinde gösterilmiştir.

A. Geçiş dönemi alkışları:

➤ Düğün ve nikâh merasimi alkışları:

Báhtli bolsínlar. *Bahtlı olsunlar. (Bahtları açık olsun)*

Íkkelá dúnyâ sâdetiní bersín. *İki dünya saadetini versin.*

Koşa qarıylár. *Birlikte yaşlanın. (Bir yastıkta kocayın)*

Bu alkışlarda yeni kurulan yuva ve yuvayı kuran gençler için iyi dileklerde bulunmaktadır. İkinci örnekte görüldüğü üzere, gençlere her iki dünya için de söylenen alkışlar bulunmaktadır. Alkışlar ait oldukları toplumların zaman içinde değişen kültürlerini de yansıtan unsurlar olduğundan, İslamiyet'in kabulüyle birlikte inançların alkış kalıplarına yansıdığı açık bir şekilde görülmektedir.

➤ Doğum için söylenen alkışlar:

Ómrí uzâg bolsın. *Ömrü uzun olsun.*

Ünıb össín. *Büyüyüp gelişsin. (Büyük adam olsun)*

Állaħım ózî sâhılasın. *Allahım kendisi korusun.*

Ózlerídán köpeysin. *Soyu çoğalsın. (Dallanıp budaklansın)*

Toğrı yürüp toğrı tursıñ. *Doğru yaşayıp doğru olsun. (Hayırlı evlat olsun)*

Derlediğimiz örnekler, doğum anne ve bebek için bir bütünlük oluşturmakla birlikte, alkışın genelde doğrudan bebeğe yönelik olduğu görülmektedir.

➤ Diş çıkaran çocuklar için söylenen alkışlar:

mercândeý çirâyli mústahkâm tişleri çıhsın. *İnci gibi güzel, sağlam dişleri çıksın. (Dişleri inci gibi olsun)*

➤ Ölen kişinin arkasından söylenen alkışlar:

Húdâ árqasında qalgánlergá sâbır tâqat bersín. *Hüda geride kalanlara sabır ve güç versin. (Allah geride kalanlara sabır versin)*

Câyı cennettán bolşın. *Yeri cennette olsun (Mekânı cennet olsun)*

Dōzah otidán sâhlâgin. *Cehennem ateşinden koru.*
Kâbîr azâbıdan sâklâgin. *Kabir azabından koru.*
Hüdâ rahmât kılsın. *Hüda rahmet etsin. (Allah rahmet eylesin.)*

Ölen kişinin arkasından söylenen alkışlar her iki coğrafyada da büyük oranda benzerlik gösterir. Genel olarak örnekler değerlendirildiğinde Oş ağzındaki alkışlarda *Hüda*, Türkiye Türkçesi örneklerde ise *Allah* adının daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Arapça dualardan bozulmuş Oş alkışlarında da *Allah* isminin kullanım sıklığı artmaktadır.

B. Günlük hayatta kullanılan alkışlar:

➤ Alışveriş esnasında söylenen alkışlar:

Bârekesinî bersîn. *Bereketini versin. (Bereket versin)*
Bâzârîzi bersîn. *Pazar versin (Pazar ola)*
Tápáláp-tápáláp kiyip yürîñ. *Tepe tepe giyin. (Tepe tepe kullanın/ üzerinizde paralansın)*
Yâhşilik küllârdâ kiyiñ. *İyi günlerde giyin.*
Yâhşilikká işlâtiñ. *İyi günlerde kullanın.*

Alışveriş esnasında söylenen alkışların Türkiye Türkçesindeki alkışlarla daha çok anlam bakımından uyum sağladığı söylenebilir.

➤ Araç satın alan bir kimse için söylenen alkışlar:

Miñgânî nâsip kılsın. *Binmeyi nasip etsin.*
Tâgıdân şamâl ótíp tursın. *Altından rüzgâr geçsin.*

Bu tür alkışlar Türkiye Türkçesinde *Allah kazasız belasız kullanmayı nasip etsin* şeklinde yaygınlaşmıştır. Türkiye Türkçesinde ikinci sıradaki örneğe yapı ve anlam olarak rastlanmaz. Her iki coğrafyada tamamen farklılık arz ettiğini tespit ettiğimiz nadir örneklerdendir.

➤ Emek alkışları:

Åsán bolsın. *Kolay gelsin.*
Hârmeylâr/ hârmeylâr. *Kolay gelsin.*

Türkiye Türkçesinde emek alkışları *Kolay gelsin, Allah kolaylıklar versin* şeklinde kullanılmaktadır. İkinci sıradaki örneğe Türkiye Türkçesinde rastlanmaz.

➤ Eğitimle ilgili alkışlar:

Allahım zâhniñizi âçık kılsın. *Allahım zihninizi açık etsin.*

İlmimizî ziyâde kılgın. *İlmimizi artır.*

Allah yüziñdî yâruk kılsın. *Allah yüzünü aydınlık etsin. (Allah utandırmasın)*

Mústahkâm yazuvâlişlikni nâsip kılsın. *İyi yazmayı nasip etsin.*

Eğitimle ilgili tespit ettiğimiz son alkış örneği münferit bir kullanım içermektedir.

➤ Kaza ve hastalık gibi durumlar için söylenen alkışlar:

Allah sâhılasın. *Allah saklasın. (Allah korusun)*

Allah şifâ bersin. *Allah şifa versin.*

Allah sâbır bersin. *Allah sabır versin.*

Üçüncü örnek Türkiye Türkçesinde ölümle ilgili olarak kullanılmakta, hastalık için *Allah yardım etsin/yardımcısı olsun* alkışları kullanıldığı gibi, bu durumun en yaygın alkışı *geçmiş olsundur*.

➤ Misafir karşılama ve uğurlama alkışları:

Huş kelipsizlár. *Hoş geldiniz.*

Siz keldiyiz bálá kelmesin. *Siz geldiniz, bela gelmesin.*

Yâhşı báriylár. *Güle güle gidin.*

Yáná keliylár. *Yine gelin.*

İkinci örnekte alkışın *bela gelmesin* kısmı, sözün sihir gücünü yansıtır mahiyettedir. Bu, Türkiye Türkçesinde benzer şekilde de olsa kullanılmayan bir kalıptır.

➤ Nazar alkışları:

Köz tegmâsın. *Göz değmesin. (Allah nazardan saklasın)*

➤ Övgü niteliğinde söylenen alkışlar:

Âferiñ. *Aferin.*

Bârekállâ. *Allah mübarek etsin/ maşallah.*

Mallades. *Aferin.*

Üçüncü örnek Rusça'dır. Alkışların yaşanılan hayat ile şekillendiğine dair önemli bir örnek olarak gördüğümüz bu alkış, uzun yıllar boyunca Rus kültürü ile iç içe yaşamının sonucunda dile girmiştir.

➤ Kalkarken ve yatarken söylenen alkışlar:

Küniñiz yahşı bolsın. *Günüñüz güzel olsun. (İyi günler/hayırlı günler)*
Yahşı dâm âliñ. *İyi dinlenin. (İyi istirahatler/ iyi uykular/hayırlı istirahatler)*

➤ Selamlaşma esnasında söylenen alkışlar:

Ássâlām aleykúm. *Selamünaleyküm.*
Húda rázi bolsın. *Hüda razı olsun. (Allah razı olsun)*

➤ Teşekkür mahiyetinde söylenen alkışlar:

Álhamdüliláh. *Elhamdülillah.*
Húdagá/ állahge şúkúr/ bēhısap şúkúr. *Allah'a şükür/ sonsuz şükür. (Allah'a çok şükür)*
Káttá rahmat. *Çok teşekkürler.*

➤ Sofra duası mahiyetinde söylenen alkışlar:

Állāhımgá hamdı senâlár bolsın. *Allahıma hamd ü senalar olsun.*
Áş bolşın. *Aş olsun. (Afiyet olsun)*
Dástırhánlárıms tökin sâçım bolsın. *Sofralarımız döküm saçım olsun. (Sofralarımız dolsun taşsın)*
Hāneden sâhıp sâhibelerige insáf bergin. *Hane sahibine, sahibesine insaf ver.*
Şu hānedāngá fáyz, bereke yağdırgin. *Şu haneye bolluk, bereket yağdır.*
Hāmme yoğ mölkölçilik bolsın. *Her şeyiniz bol olsun. (Bereketli olsun/Allah bereket versin)*
Hıdāyet, sileyi raħım bergin. *Hidayet, sevgi ve merhamet ver.*
İmānını mústāhkām kılgin. *İmanını sağlam kıl.*
Tāpgánlārgá bāreke bergin. *Kazananlara bereket ver. (Kesenize bereket)*

Dördüncü örnekte *insaf dileme*, Türkiye Türkçesinde sadece olumsuz durumlar için kullanılır *Allah insaf versin/insafa gel* gibi. Özbek Türkçesi alkışlarında bu dileğin olumlu durumlarda da kullanıldığı görülmektedir.

➤ Yol ve yolculukla ilgili söylenen alkışlar:

Ák yol bolsın. *Ak yol olsun. (Yolun açık olsun)*
Állahgá āmānát bol. *Allaha emanet ol.*
Bārgán cāyiñde kıyınçılık körmāgin. *Gittiğin yerde zorluk görme.*
Esān āmān bārip keliñ. *Sağ salim gidip gelin.*
Sáfārdá yürgānlārın sáfārlārını bēhatar kılgin. *Yolda olanların yolculuklarını zahmetsiz kıl.*

Yâhşî bârıp kēl. *İyi gidip gel. (Güle güle git gel)*

➤ Yurt ve devletle ilgili alkışlar:

Húdâ âdíl pâdîşâládán bersín. *Adil yöneticilerden versin.*

Âllahım yurtımızgâ âmanlık bersín. *Allah'ım yurdumuza selamet versin. (Allah vatana, millete zeval vermesin)*

Yurtımız âbat bop ketsín. *Yurdumuz abat olsun.*

Bâş egâmis tînç bossín. *Liderimiz sağlıklı olsun.*

Türkiye Türkçesinde bu tür alkışlar genel dualar içinde yer almakla birlikte kalıp olarak çok yaygın değildir.

➤ Diğer konularla ilgili alkışlar:

Âsmánımız musaffâ bolsín. *Gökyüzümüz aydınlık olsun.*

Dúnyâgâ tînşlih tileymán. *Dünyaya huzur diliyorum.*

Sâğlık salâmetlih sorıymán. *Sağlık, huzur diliyorum.*

Zamánamız tînç bolsín. *Günümüz huzurlu olsun. (Allah bu günlerimizi aratmasın)*

Dördüncü örnek kalıp olarak farklı olmakla birlikte, Özbek Türkçesindeki alkışın anlamıyla örtüşmektedir.

C. Genel dinî nitelikli alkışlar:

➤ Dilek niteliğinde olan alkışlar:

Húdâ, hámmegâ nâsip kılsín. *Hüda herkese nasip etsin. (Allah herkese nasip etsin)*

Allâhım, hıyânet kılmıydıgán bándâládán kılgín. *Allahım, hainlik etmeyen kullarından eyle.*

Húdâ, bálâládán sâqlasín. *Hüda belalardan korusun. (Allah belalardan kazalardan korusun)*

Húdâ, insâp bersín. *Hüda insaf versin.*

Allâhım, ikki dúnyâ sâdetigâ nâsib etgín. *Allahım, iki dünya saadetini nasip et. (Allahım, iki dünyamızı da mamur eyle)*

İnşâllah. *İnşallah.*

Allâhım, kârzdarlarnı kârzige necât bergín. *Allahım, borçluları borcundan kurtar. (Allahım, borçlulara borçlarını eda nasip eyle)*

Ya rabbil âlemin, kılgán günâhlarımızı keçirgin. *Ya rabbel âlemin işlediğimiz günahlarımızı affet. (Allahım günahlarımızı affeyle)*

Allâhım, musûbetlerdí başımızgâ salmagín. *Allahım başımıza musibetleri salma. (Allahım, belalardan, kazalardan muhafaza eyle)*

Allâhım, peşânemizi yâruk kılgın. *Allahım, alnımızı ak eyle. (Allahım alnımızı ak, yüzümüzü pak eyle)*

Allâhım, yahşılârgá yândaştırğın. *Allahım, kötü günler gösterme. (Allahım, kötü günlere düşürme)*

Allâhım, yâmanlârdân adaştırğın. *Allahım, kötülerden uzak eyle. (Allahım, kötülerle karşılaştırma)*

Bu alkışlar zaman içerisinde dinî dualardan günlük hayata yansıyan örneklerdir. Yukarıda da belirtildiği üzere bu örneklerde kullanılan söz varlığı İslamî kültür çerçevesinde her iki dilde de yakınlaşır.

- Zikir niteliğinde olan alkışlar:

Âllâh ekber. *Allahu ekber. (Amin)*

Oş ağzında bilhassa dua katarları sonrasında duaya genel itibarıyla *âllâh ekber* şeklinde son verilmektedir. Âmin ifadesi nadir kullanılır. Türkiye Türkçesinde *Allahu ekber* ifadesi dilek alkışlarından sonra kullanılmaz. Bunun yerine *amin* ifadesi tercih edilir.

- Cami cemaati için söylenen alkışlar:

Hâr bîr kâdemiylârgá hasânât bersîn. *Her bir adınıza sevap yazılsın.*

D. Aile üyeleriyle ilgili alkışlar:

- Ana-baba, eş, akrabalar için söylenen alkışlar:

Allâhım bîrbîrimizgá mihrî muhabbâttâ kılgın. *Allahım birbirimize saygımızı, sevgimizi arttır.*

Ânacânımı hâmişe teni cânları sağ bolsın. *Anamın canı her zaman sağ olsun.*

Torılarda otırsın. *Başköşelerde otursun. (Allah başımızdan eksik etmesin)*

Yıkılıp tüşmesîn. *Yıkılıp gitmesin. (Allah sağlıklı, uzun ömürler versin)*

İlk örnekte görülen *mihrî muhabbâttâ kıl-* ifadesine Türkiye Türkçesinde rastlanmaz. Bunun yerine daha çok *saygımızı, sevgimizi arttır* kullanımına rastlanır. Üçüncü alkış örneği Türkiye Türkçesinde *Allah başımızdan eksik etmesin* biçiminde kalıplaşmıştır. Diğer örnekler yaygın kullanım içermeyen alkış örneklerindedir.

- Çocuklar için söylenen alkışlar:

Âğrımásîn. *Hastalanmasın.*

Bâllarım yalğan gâpirmásîn. *Çocuklarım yalan söylemesin.*

Çekmásîn. *Çekmesin (sigara içmesin).*

İçmâsîn. İçmesin (*alkol içmesin*).
Yâmanlık körmâsîn. Kötülük görmesin.

SONUÇ

Tespit edilmiş olan alkış örnekleri, kalıp ve içerik olarak Türkiye Türkçesi alkışlarından büyük farklılıklar içermemektedir. Oş ağzında karşılaşılan alkışlardan önemli bir kısmının Türkiye Türkçesiyle ortak olduğu gözlemlenmiştir. Bunların bazıları *inşallah, maşallah, elhamdülillah, Allah'a şükür* gibi dinî mahiyetteki alkışlardır ki bunlar doğrudan İslam kültürüyle ilgilidir. Bu tip alkışlarda farklı sözcük kullanımlarına rastlanmaz. Zikredilen alkışlarda sadece ses ve biçim özellikleri bakımından farklılıklar görülür: *Âllahgâ âmânât bol/ Allaha emanet ol.* vb.

Bazı alkış örneklerinde eş anlamlı sözcük kullanımından doğan kısmî farklılıklar bulunduğu söylenebilir. Bunlar da yüksek oranda Türkiye Türkçesindeki alkışlarla benzerlik gösterir: *Küniñiz yahşı bolsın/İyi günler, İlmimizi ziyâde kılgin/İlmimizi artır* gibi. Bunun yanı sıra aynı durumlar karşısında sarf edilebilen fakat her iki grupta anlam bakımından tam olarak birbirini karşılamayan alkış örnekleri de mevcuttur: *âş bolsın/aş olsun (afiyet olsun), âk yol bolsın/ak yol olsun (yolun açık olsun)* vb.

Az sayıda alkış örneğinin kalıp ifade olarak Türkiye Türkçesinde karşılıkları bulunamamıştır. Bu tür alkışlar kalıp sözler vasıtasıyla değil metin aktarma mantığıyla anlamlandırılmıştır: *âsmânımız musaffâ bolsın /gökyüzümüz aydınlık olsun, tâgidân şamal ótip tursın/altından rüzgâr geçsin.*

Görüldüğü üzere tespit edilen örneklerde kısa, kalıp ifadelerin yanı sıra dua mahiyetli serbest kullanımlar da söz konusudur.

Alkışlarda söz varlığı olarak nâsip “nasip”, bâht “baht”, sâdet “sâdet”, sâbir “sabır”, ómür “ömür”, bâreket “bereket”, zâhin “zihin”, şifâ “şifa”, huş “hoş”, bálâ “bela”, dâm “dem”, âylâ “ayle”, âza “aza”, hısap “hesap”, âsmân “asuman”, âbat “abat”, sâhıp “sahip”, amânet “emanet”, ziyâdá “ziyade”, necât “kurtulma”, muhâbbet “muhabbet”, cân “can”, dōzağ “cehennem” kâbír “mezar” azâp “azap”, rahmât “rahmet”, Âllah “Allah”, şúkür “şükür” gibi Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun kullanımı göze çarpar. Bunda İslam inancının tesiri yadsınamaz. İslam dininin temelini teşkil eden kutsal kitap olan Kur’an-ı Kerim’in Arap dili ile nâzil olması Arapçayı Türk toplumları arasında yaygınlaştırmıştır. Bu durum alkışların yapısına da sirayet eder.

Arapça ve Farsça sözcüklerin dışında yalnız bir örnekte Rusça mallades (молодец) ifadesine rastlanmıştır. Takribi iki asır kadar süre Rus idaresinde kalmış olan bir topluluk için doğal bir durum olarak görülebilir.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

á	Geniş, yarı kalın, düz, normal süreli, /a-e/ arası bir ses
â	Geniş, kalın, yarı yuvarlak, normal süreli, /a-o/ arası bir ses
í	Dar, yarı kalın, düz, normal süreli, /ı-i/ arası bir ses
ó	Geniş, yarı kalın, yuvarlak, normal süreli, /o-ö/ arası bir ses

ú	Dar, yarı kalın, yuvarlak, normal süreli, /u-ü/ arası bir ses
ġ	Tonlu, süreksiz, arka damak ünsüzü
g̡	Tonlu, süreksiz, dip damak ünsüzü
h̡	Tonlu, sızıcı, sürekli, gırtlak ünsüzü
ħ	Tonsuz, sızıcı, hırıltılı, sürekli, arka damak ünsüzü
k̡	Tonsuz, süreksiz, orta damak ünsüzü
k̠	Tonsuz, süreksiz, arka damak ünsüzü
í	Tonlu, akıcı, diş eti, ön damak ünsüzü
ɭ	Tonlu, akıcı, düşmek üzere olan ön damak ünsüzü /l/
ñ	Tonlu, akıcı, arka damak ünsüzü
v̡	Tonlu, sızıcı, sürekli, çift dudak ünsüzü

KISALTMALAR

Alt. T.	Altay Türkçesi
AT.	Azerbaycan Türkçesi
DS.	Derleme Sözlüğü
HT.	Hakas Türkçesi
Kaz. T.	Kazak Türkçesi
KBT.	Karaçay-Balkar Türkçesi
Kır. T.	Kırgız Türkçesi
Kum. T.	Kumuk Türkçesi
ÖT.	Özbek Türkçesi
ST.	Saha Türkçesi
ŞT.	Şor Türkçesi
Tat. T.	Tatar Türkçesi
TDK	Türk Dil Kurumu
TT.	Türkiye Türkçesi
Tu. T.	Tuva Türkçesi
UT.	Uygur Türkçesi

KAYNAKÇA

Akalın, Sami (1990), *Türk Dilek Sözlerinden Alkış Kargışlar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Bars, Mehmet Emin (2014), “Manas Destanı’nda Alkış ve Kargışlar”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2/1, ss.. 200-213.

Caferoğlu, Ahmet (2011), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara.

Duymaz, Ali (2000), “Sihir Şiirlerinin Bir Türü Olarak Alkışlar”, *Millî Folklor*, S. 45, ss. 15-21.

Ergin, Muharrem (1997), *Dede Korkut Kitabı II İndeks-Gramer*, TDK, Ankara.

Gülensoy, Tuncer (2007), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, TDK, Ankara.

Güner, Galip (2015), “Alkış ‘Dua’ ve Kargış ‘Beddua’ Kelimelerinin Etimolojisi Üzerine”, *7. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri*, Cilt I, ss.. 625-631.

Güzel, Abdurrahman (2008), “Dede Korkut Hikâyeleri Bağlamında Dua”, *Turkish Studies*, Cilt 3/2, ss. 438-446.

Kanar, Mehmet (2011), *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*, Say Yayınları, İstanbul.

Kaya, Doğan (1997), “Dualar ve Beddualar”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 4, Sivas, ss.. 99-121.

Sevinçli, Veysi (2015), “Türk Dilinde Alkış-Kargış ve Adilcevaz Örneği”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı 52, ss.. 97-125.

TDK Derleme Sözlüğü (1993), Cilt I, TDK, Ankara.

Ünlü, Suat (2012a), *Harezmi-Altınordu Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Yayınevi, Konya.

Ünlü, Suat (2012b), *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Yayınevi, Konya.

Ünlü, Suat (2013), *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Yayınevi, Konya.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

<http://www.stat.kg/kg/statistics/naselenie/>(Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети) 19. 05. 2018 tarihinde alınmıştır.